EUNOMIA – CONCEPT PROGRAMATIC SOLONIAN DE GUVERNARE A CETĂȚII

Mariana BĂLUȚĂ-SKULTÉTY
Professor emeritus
Universitatea din București
skultety4@gmail.com

Abstract: A statesman, legislator and elegiac poet, with a valuable activity in the political evolution of the State of Athens, Solon had an important role in the initiation of elements of Athenian democracy. The Solonian work constitutes a historical document, reflecting the political conceptions of the poet-legislator, the complexity of his manifestations on the political scene. Signaling the dark future fate of the Athenians, because of the infiltration of the social evil (dysnomia), the Solonian political elegy is part of the legislator's exhortative strategy, which included in its program the stimulation of the Athenians in the spirit of Justice and good order, balance and rational relations among the members of the State.

Key-words: Eunomy, Dysnomy, political program, justice, moderation

Dintre personalităţile culturale ilustre ale Greciei antice se desprinde în mod strălucit figura lui Solon (sfârşitul secolului al VII-lea – începutul secolului al VI-lea a. Ch.), om de stat, ilustru legiuitor şi remarcabil poet elegiac, a cărui activitate a avut însemnătate determinantă pentru evoluţia politică ulterioară a statului atenian. Solon a fost, prin reformele sale, inițiatorul primelor elemente ale democraţiei, care, reordonată de Clistene, se va afirma în toată plenitudinea prin Temistocle şi Pericle.

Personalitatea lui Solon a marcat în mod decisiv, în egală măsură, istoria literară şi cea politică. Opera sa literară are însemnătatea unui adevărat document istoric, căci e atât de strâns legată de acţiunile sale publice, de manifestările pe scena conducerii statului, încât aproape toate versurile soloniene reprezintă aluzii la propriile concepţii politice şi reflectă cu fidelitate amploarea şi complexitatea activităţii poetului-legislator.

Renunţând la înălţimile mitului divin şi eroic, Solon coboară în lumea reală, contemporană. Opera sa se referă cu precădere la problemele vieţii cotidiene, cu dificultăţile, dar şi cu satisfacţiile ei. Creația poetică solonianǎ atinge un nivel de generalitate doar în lucrările cu conţinut paremiologic, în care îşi prezintă experienţa de viaţă în formă gnomică. Datorită inteligenţei, gândirii în registrul moralei practice şi al spiritului de moderaţie, poetul ajunge să fie considerat unul dintre cei şapte înţelepţi. În rest, în cea mai mare parte, elegia lui Solon are un pronunţat caracter social şi politic, clarificând intenţiile şi deciziile luate efectiv de autor în calitate

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

de legiuitor, în sensul ordonării politicii statului din punct de vedere legislativ.

Elegia politică soloniană oglindeşte preocupările acestuia şi se axează, în mod special, pe politica internă, pe problemele cu care se confruntă atenienii şi pe definirea unor principii şi valori morale ordonatoare, aplicabile în cadrul polisului.

Majoritatea elegiilor de natură social-politică se structurează pe considerente legate de viaţa internă a cetăţii, de pericolele care o ameninţă sau chiar o subminează.

Aceste creaţii literare cuprind, în esenţă, programul politic solonian şi sunt centrate în jurul unor valori determinante precum dreptatea, cinstea, integritatea morală, imparţialitatea, cumpătarea, pe care Solon le promovează neîncetat şi care sunt generatoare de bună ordine şi fructuoasă guvernare. Poetul relevă însă în lucrările sale şi concepte ce se opun acestora – injustiţia, lăcomia, necinstea –, pe care le semnalează explicit sau implicit şi care sunt combătute cu vehemenţă, din cauza riscurilor şi consecinţelor negative pe care le comportă. Niciuna dintre valorile pozitive, ce asigură ordinea şi echilibrul statal, nu este şi nici nu poate fi concepută izolat, singular, ci într-o strânsă corelaţie de interdependenţă, deoarece numai împreună ele pot defini şi contribui la crearea unei societăţi mai bune, armonioase, bine orânduite.[1]

Solon prezintă în elegiile sale din sfera socio-politică importanţa pe care o acordă tuturor acestor valori benefice pentru conducerea comunităţii, iar în cea mai vestită creaţie literară antică de tip exortativ (fr. 3 Diehl citat de Demostene, *Ambasada*, 254 şi urm., care se află şi la Bergk 4 şi este cunoscut şi sub numele de *Eunomia* „buna ordine/guvernare“)[2] insistă mai ales pe necesitatea prezenţei spiritului de dreptate în acţiunile conducătorilor cetăţii, ca atare în guvernare, considerat de însemnătate majoră, deoarece absenţa acestuia favorizează şi, în ultimă instanţă, e cauză a infiltrării răului social.

Autorul porneşte de la ideea că nu voinţa zeilor, ci atitudinea şi acţiunile concrete ale membrilor unui stat îi determină înflorirea sau decăderea:

„N-are să piară cetatea nicicând din voinţa lui Zeus.
Nici alţi zei, chiar iscusind tâlcuri adânci, n-ar putea
Astăzi s-o frângă“ (p. 26)[3]

[1] Pentru organizarea argumentaţiei, am preluat elemente interpretative din Mariana Băluţă-Skultéty, *Elegia greacă arhaică*, 2002, Bucureşti, Editura Niculescu, pp. 149–186.

[2] Conform lui Hesiod, *Theogonia*, 902, *Eunomia* „Buna ordine, Legea bine întocmită“ este – alături de *Dike* „Dreptatea“ şi *Eirene* „Pacea“ – fiica lui *Zeus* şi a zeiţei *Themis* „Dreapta împărţire“. În vocabularul politic al cetăţilor cu organizare aristocratică, conceptul *eunomia* „buna ordine“ a fost adeseori utilizat în scopuri politice (*cf.* Tyrtaios, 3a D şi Alcman, 1D). Termenul, care a dobândit în timp o coloratură aristocratică, a fost opus conceptului *isonomia*, care, referindu-se la egalitatea în drepturi a cetăţenilor, indica ordinea din cetăţile sclavagiste cu orânduire democratică.

[3] Traducerile din Solon utilizate aici îi aparţin Siminei Noica și au fost preluate din *Antologie lirică greacă*, București, Editura Univers, 1970.

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

Hemetera de polis kata men Dios oupot oleitai
aisan kai makaron theon phrenas athanaton (vv. 1–2)

Referindu-se în mod special la cetatea atenienilor, Solon îşi exprimă convingerea că, deşi zeiţa Atena îi poartă de grijă ţinând „braţe protectoare puternice deasupra ei“ (*Pallas Athenaie cheiras hyperthen echei,* v. 4),[4] cetăţenii sunt cei care, prin propria conduită, pot să-şi distrugă prospera cetate, deoarece goana după avere, dorinţa de câştig cât mai mare sunt cauzele principale ale declanşării răului social.
În dorinţa de a-şi expune opiniile ideologice şi implicit programul politic, Solon face un rechizitoriu al celor „ispitiţi/convinşi de avuţii“ (*hremasi peithomenoi*, v. 6), ce devin nocivi pentru întreaga societate, înclinaţi să comită nedreptăţi pentru a agonisi cât mai multă avere, prin ignorarea oricăror principii morale şi neglijându-şi şi datoria de cetăţeni. Consecinţele sunt cu atât mai neplăcute cu cât devin supuşi acestei ispite chiar fruntaşii cetăţii, cei ce deţin magistraturi în stat, tocmai cei care, prin conduita lor exemplară, trebuie să constituie modele pentru *demos*:

„Cugetul strâmb se iveşte la cei care-şi cârmuie neamul:
Înverşunaţi şi trufaşi, rele noian îşi clădesc“ (tr. cit., p. 26)
Demon th'heghemonon adikos noos, hoisin hetoimon
hybrios ek megales algea polla pathein (vv. 7–8)

De fapt, conducătorii poporului (*demou heghemones*) sunt consideraţi cei mai importanţi cetăţeni, numiţi de romani chiar *principes* sau *primores civitatis* „cei dintâi ai cetăţii“, pe care masa poporului îi urmează ca pe nişte persoane emblematice.
Solon se consideră obligat să atragă atenţia asupra apariţiei primejdiei de corupţie în guvernare: dorinţa de înavuţire poate să pună stăpânire pe sufletul acestor conducători, să le întunece minţile, tulburându-le luciditatea şi împingându-i la fapte reprobabile, care se vor dovedi dăunătoare cetăţii. Tonul hiperbolizant utilizat de poet, ce scoate în evidenţă că o cetate importantă, *megale*, e distrusă de trufia, de excesele la fel de mari, *hybrios ek megales,* ale unor cetăţeni inconştienţi, are scopul de a determina indignarea şi de a obţine consensul concetăţenilor corecţi în lupta împotriva răului social. Semnalând soarta viitoare sumbră a atenienilor în împrejurările date, poemul se înscrie în strategia exortativă a legislatorului, care şi-a inclus în programul politic acţionarea concertată a tuturor atenienilor în interesul cetăţii, în spiritul simţului dreptăţii şi al bunei ordini. Solon e revoltat de atitudinea conducătorilor care

[4] Expresie a protecţiei divine; *cf.* şi Homer, *Iliada*, IV, 249. Protecţia prin ţinerea mâinilor deasupra cuiva e ilustrată prin gestul lui Apollo, reprezentat pe frontonul vestic al templului lui Zeus din Olympia.

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

„Prea-ndestulaţi, ei nu ştiu să se înfrâne şi chiar dacă îşi află
Dulci desfătări în ospăţ, tihna nu ştiu să şi-o dea“ (tr. cit., p. 26)
Ou gar epistantai katechein koron oude parousas
euphrosynas kosmein daitos en hesychie (vv. 9–10)

Îmbuibarea (*Koros*) menţionată aici de poet e starea de saţietate care are ca efect violenţa şi injustiţia. Legislatorul face referire la concepţia morală străveche conform căreia o astfel de stare a individului conduce spre atitudinea de etalare ostentativă a superiorităţii, de respingere şi dispreţuire a celorlalţi, care, la rândul ei, generează, mai devreme sau mai târziu, din partea celor sfidaţi reacţii de agresivitate violente şi nedrepte. Poetul înfierează lipsa de măsură, nedreptatea şi furtul bunurilor publice şi private, dar nu pregetă să-şi facă cunoscut crezul în dreptatea divină, care va acţiona negreşit, la timpul potrivit.

Ideii de injustiţie – marcată, şi la nivel semantic, prin utilizarea frecventă a unor vocabule şi sintagme precum *adikos* „nedrept“ şi *kakos* „rău“, *adikos noos* „minte nedreaptă“, *kaka pleista* „cele mai multe rele“, *ploutousin d' adikois ergmasi peithomenoi* „prinşi de ispita averii se-ncumetă-n fapte nedrepte“ – i se opune cu fermitate *Dike* „Dreptatea“, care, deşi de neatacat prin ceea ce reprezintă prin ea însăşi, în condiţii precare este nu doar umbrită, ci chiar distrusă: „temeiul sfânt al Dreptăţii e frânt“ (tr. cit., p. 26) (*oude phylassonthai semna Dikes themethla,* v. 14).

Solon îi avertizează pe atenieni că cetatea lor, cuprinsă de nedreptate, va deveni un mediu propice pentru cei care au acumulat bogăţii şi, implicit, pentru cei ce au ajuns să aibă putere asupra poporului, ceea ce va avea drept consecinţă firească înrobirea polisului:

„Fără de leac este rana ce spintecă-ntreaga cetate…
Grele robii istovesc neamul, pe dată“ (tr. cit., p. 26)
Tout' ede pase polei erchetai helkos aphykton,
es de kaken taheos elythe doulosynen (vv. 17–18)

Opresiunea socială în care sunt ţinuţi cei mulţi de către aristocraţie va conduce spre ridicarea unui tiran ce va concentra întreaga putere în propriile mâini, încât cetatea devine sclavă (*doulosyne*), deoarece voinţa tiranului se substituie legii, iar bunurile şi persoanele particulare ajung să fie la dispoziţia lui. Această situaţie îi determină pe aristocraţi să se înarmeze pentru a-l îndepărta de la conducere, declanşând o răscoală, un adevărat şi crunt război civil (*polemos*),[5] care zdruncină din temelii întreaga cetate şi distruge atâtea vieţi tinere:

[5] Solon cunoştea bine aceste faze ale luptei civile, pe care le parcurseseră în secolul al VII-lea aproape toate cetăţile greceşti de pe coasta Asiei Mici. Evoluţia constituţională avea însă şi o fază ulterioară, nemenţionată de Solon: aristocraţii înfrânţi luau drumul exilului, iar bunurile urma să le fie confiscate. Odată eliminaţi oligarhii, poporul e gata să ia puterea, încât, după o perioadă mai scurtă sau mai lungă de timp, sistemul de guvernare tiranic era înlăturat şi era instaurată democraţia.

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

„Vrajba se-aprinde între fraţii de-un sânge; din somn se trezeşte
Aprig războiul surpând tineri în floare“ (tr. cit., p. 27)
He stasin emphylon polemon th' heudont' epegeirei,
hos pollon eraten olesen helikien (vv. 19–20)

Poetul prezintă amănunţit şi pe un ton patetic dezastrul produs de războiul civil, sintetizat în versul: „Curând mândra cetate se macină-ntreagă“ (tr. cit., p. 27) (*tacheos polyeraton asty trychetai,* v. 21). Autorul, insistând cu precădere asupra noţiunii de rău social, materializată în imagini poetice tulburătoare şi sugestive:

„…Se-ndreaptă
cârduri săracii-n surghiun către pământul străin,
robi hărăziţi spre vânzare, cei strânşi în nemernice lanţuri“ (tr. cit., p. 27)
tauta men en demo strephetai kaka. Ton de penichron
hiknountai poloi gaian es allodapen (vv. 23–25),

nu se resemnează, ci, pentru a pune capăt unei asemenea situaţii nefericite, face un apel energic adresat tuturor atenienilor, convins că de ei depind în cea mai mare măsură soarta cetăţii, viitorul ei:

„Cugetu-mi cheamă îndemn să-i luminez pe-atenieni“ (tr. cit., p. 27)
Didaxai thymos Athenaious me keleuei (v. 30)

Utilizarea termenului *didaxai*, formulă homerică frecventă, relevă în mod evident caracterul didactic al acestei elegii, poetul manifestându-şi disponibilitatea de a se erija în mentor al poporului său.[6]

Cu un rol cel puţin la fel de important este verbul *keleuei* (exact: „îmi porunceşte“), ce relevă ideea imboldului extrem de puternic resimţit de autor în vederea asumării explicite a rolului de educator prin intermediul creaţiei artistice. Solon semnalează aici valoarea majoră pe care o are poezia în domeniul declanşării de energii civice, de unire a eforturilor cetăţii în faţa provocărilor generate de *Dysnomia* „Dezordinea politică“.

În vederea salvării comune, poetul solicită colaborarea generală, insistând asupra ideii că vor fi atraşi în colapsul iminent al statului chiar şi cei fără o responsabilitate directă în problemele publice. Imaginea concretă a răului social e concepută ca o fiinţă materială, ce tulbură existenţa tuturor oamenilor, pătrunzând chiar în fiecare casă: „Răul atoate stăpân până şi-n casă a pătruns“ (tr. cit., p. 27) (*houto demosion kakon erchetai oikad' hekasto*, v. 26). Se remarcă sintagma „răul public“ (*demosion kakon*), care întăreşte ideea de nenorocire ce-i afectează pe toţi cetăţenii şi căruia nimeni nu i se poate sustrage. Imaginea unui astfel de rău, flagel care invadează

---

[6] *Cf.* W. Jaeger, *Solons Eunomie*, în *Sitz. Ber. Phil.-Hist. Kl.*, Berlin, 1926, pp. 76 şi urm.

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

vieţile oamenilor, și este de neoprit şi împotriva căruia nu există vreo opreliște, căci niciun obstacol nu-i poate ţine piept, este redată printr-o personificare cu valenţe metaforice:

„Nu-l stăvileşte nici poarta ogrăzii, nici gardul: îl sare
Cât de înalt, iscodind peste tot locul. E prins
Chiar şi-n iatac, cel fugar, ghemuit în ungherul de taină“ (tr. cit., p. 27)
Auleioi d' et' echein ouk ethelousi thurai
hypselon d' hyper herkos hyperthoren, heure de pantos
ei kai tis feugon en mycho e thalamou (vv. 27–29)

Dramatismul situaţiei este amplificat de poet prin climaxul folosit în prezentarea etapelor parcurse: pătrunderea răului, trecerea peste orice obstacol, năvălirea în intimitatea oricărui individ; în goana după victime, răul nu poate fi reţinut nici de porţile curţii, nici de gardul cel înalt, nici de drumul labirintic până în cel mai ascuns ungher al casei sau al fiinţei umane; utilizarea noţiunii de *thalamos* poate fi considerată şi ca metaforă, cu trimitere la intimitatea fiecărei persoane în cauză. „Calamitatea publică“ cuprinde întreaga cetate, fără a cruţa pe nimeni. Un complex de semne – „vine, sare, găseşte“ (*erchetai, hyperthoren, heure*) –cu evidentă referire la modul de acţiune caracteristic animalelor, respectiv oamenilor, trimite la un referent imaginar, ce reprezintă un fel de monstru care se extinde pe verticală şi orizontală, dobândind valenţe metaforice, hiperbolice, terifiante. Nici om, căci niciun obstacol nu-i poate ţine piept, nici pasăre sau alt animal, căci găseşte orice persoană, chiar în cele mai adânci ascunzişuri, deci gândeşte şi intuieşte – imaginea *răului public* a lui Solon este deopotrivă personificare şi metaforă, ce transferă înţelesuri de adâncime din planul abstract în cel concret, de suprafaţă.[7]

Cu contur imprecis, răul e imaginat din elemente puse în evidenţă de predilecţia pentru verbe, care sugerează dinamism. **Forma de acţiune** a răului public dobândeşte expresie senzorială prin folosirea de cuvinte sau sintagme ce indică mişcarea în plan terestru. Prin mişcare în toate direcţiile, răul social copleşeşte cetatea „cu totul“ (*pantos*). Pentru că nu poate fi perceput senzorial, el este definit de Solon în raport cu mişcarea temporală și spațială. Timpul, la el, este direct proporţional cu deplasarea dinspre exteriorul locuinței spre interior, iar spaţiul e prezentat explicit prin semnalarea locurilor pe unde pătrunde răul – care sunt tot atâtea obstacole posibile. În opoziţie cu mişcarea acestuia, e prezentată împotrivirea firească a oamenilor şi implicit puterea de acţiune a răului social; aceasta e subliniată antitetic, prin tipul de elemente puse în contrast: persoane („oricine“ [*tis*]), părţi ale unei locuinţe menite să protejeze („uşă“, „gard“, „zid“ [*thyrai, herkos, mychos*]), precum şi prin determinanţii folosiţi în descrierea opreliștilor („fugind“, „ale curţii“, „înalt“, „al iatacului“ [*pheugon, auleioi, hypselon, thalamou*]).

[7] Ivan Fonagy, „Motivation et remotivation“, în *Poétique* nr. 11, 1972, pp. 414–432.

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

În legătură intrinsecă, directă, cu conceptul de **rău public** este cel de *Dysnomia* „Dezordine“, **lege strâmbă**, nedreaptă, care contribuie decisiv – şi, pentru cetate, distructiv –la instaurarea domniei corupţiei şi la decăderea morală a societăţii: „stârneşte-n cetate duium de năpaste legea cea strâmbă“ (*kaka pleista polei Dysnomie parechei,* v. 31).

Opusul *Dysnomiei*, aducătoare de nenorociri, este *Eunomia.* Prezentate de Solon ca divinităţi, *Dysnomia* şi *Eunomia* sunt descrise antitetic, drept cele două potenţiale stări politice ale Atenei. Relatarea soloniană despre *Dezordinea politică* este realizată cu bună ştiinţă disimetric faţă de cea referitoare la *Eunomia*, căci neajunsurile provocate de ea, respectiv de răul public, au fost enumerate şi înainte. Prezentarea pe scurt, generalizantă are valoare sintetizatoare: personificată, Dysnomia aduce dezastrul în cetate – *kaka pleista polei parechei* – redat şi prin predominanţa sunetelor ***e*** şi ***i*** cu efect stilistic, imprimând sonoritatea unui bocet ce sugerează jalea.

În puternic contrast cu „Dezordinea“ – „Anarhia“ aducătoare de foarte multe rele –, este prezentată *Eunomia*, „Legea dreaptă“, bine întocmită, a cărei aplicare determină respectarea şi menţinerea ordinii şi armoniei sociale, benefică pentru întreaga comunitate, gândită atât ca întreg în sine, cât şi ca formaţiune compusă din persoane particulare.

Sub influenţa „Bunei ordini“ în stat, toate se transformă în bine, relaţiile dintre oameni devin frumos orânduite şi echilibrate: *eukosma kai artia panta* (v. 32). Convins de imperativul instaurării în cetate a unei „Pravile cuminţi“, frumoase (*eukosma*), Solon face aluzie şi la necesitatea instituirii la Atena a egalităţii între cetăţeni (*artia*).

Poetul, personificând *Eunomia* „Legea bine întocmită“ şi efectele ei benefice cu ajutorul unor termeni cu mare forţă evocatoare (*apophainei* „arată“ plasat în poziţie emfatică – final de vers –, *thama* „adesea“, *pedas* „cătuşe“), sugerează puterea zeiţei de a conferi calităţi speciale tuturor lucrurilor aflate sub protecţia ei şi subliniază totodată frecvenţa şi importanţa mişcării concentrate şi învăluitoare, menită să înăbuşe acţiunile celor nedrepţi, în spiritul „Bunei ordini“.

Prezentarea avantajelor *Eunomiei* – preluată de Solon ca program politic – se concentrează pe anihilarea elementelor defavorabile ei; enumerarea acestora se concretizează într-o gradaţie descendentă: se porneşte de la persoanele incorecte – care, încătuşate, sunt împiedicate să facă răul în continuare – şi se continuă cu enumerarea unor atitudini şi fapte ce contribuie deopotrivă la slăbirea coeziunii statului. *Eunomia*

„Îi îmblânzeşte pe cruzi
şi-ndestularea o curmă stingând semeţia; usucă
Florile răului… şi încă din mugur“ (tr. cit., p. 27)
Trachea leiainei, pauei koron, hybrin amauroi,
auainei d’ates anthea phyomena (vv. 34–35)

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

Verbul *leainei* „aplanează, netezeşte, nivelează“ (metaforic: „îmblânzeşte“) este în antiteză cu însuși obiectul său: „netezeşte asperităţile“. Legea corectă ajută la aplanarea neînţelegerilor, la „oprirea îmbuibării“ (*pauei koron*), face să dispară aroganţa, distruge florile încolţite ale dezastrului. Prin recurenţa termenului *pauei* care apare în versurile 34, 37 şi 38, Solon a dorit să evidenţieze necesitatea de a pune capăt unor situaţii (saţietatea, neînţelegerile civile şi răbufnirile de mânie ale vrajbei) ce pot atinge grav interesele statului, dar şi să sublinieze că numai *Eunomia* poate să acţioneze asupra cauzei (*koros* „îmbuibarea“) ce provoacă lipsa de cumpătare, precum şi asupra efectului acesteia (*hybris* „violenţa“), cu care se află în strânsă corelare şi care au deopotrivă consecinţe aducătoare de mari neajunsuri asupra vieţii cetăţii. Autorul a dorit să evidenţieze şi stilistic legătura indisolubilă dintre cele două noţiuni – cauză şi efect –, folosind ***chiasmul***: *pauei koron, hybrin amauroi* (A, B, B, A) şi, de asemenea, ***homoeoteleutonul***: *koron, hybrin*.

Intervenţia *Eunomiei* în conducerea statului e redată de Solon prin enumerarea unor fapte, redate prin verbe – *auainei* (v. 35), *euthynei* (v. 36), *prauei* (v. 37), *pauei* (v. 38) – plasate în poziţie emfatică iniţială (început de propoziţie şi/sau vers), grupate paratactic, ce imprimă expunerii dinamism şi subliniază viteza şi eficienţa cu care acţionează „Buna ordine“ în guvernare.

În ciuda caracterului concret şi „prozaic“ al subiectului – politica internă a Atenei –, Solon foloseşte un lexic şi o structurare poetică remarcabile ca impact asupra auditoriului, ce trebuia mobilizat. De pildă, formularea metaforică extrem de sugestivă, întemeiată pe elemente concrete, preluate din lumea vegetală – „usucă florile năpastei“ –, pune în evidenţă valoarea incontestabilă a „Legii bine întocmite“, a cărei acțiune se derulează în timp, având ca efect final dispariţia cu desăvârşire a elementelor nocive („florile năpastei“, buruienile). De asemenea, numai prin intervenţia *Eunomiei* poate fi îndepărtată lipsa spiritului de dreptate („îndreaptă judecăţile strâmbe/sentinţele nedrepte“ [*euthynei de dikas skolias*]), poate fi potolită trufia (*hyperephana erga praunei*), se opresc acţiunile discordiei (*pauei erga dihostasies*) şi se pune capăt răbufnirilor de mânie ale vrajbei supărătoare (*pauei d’ argalees eridos cholon*).

Termenii aleşi de Solon pentru descrierea acţiunilor „Pravilei cele cuminţi“ pun în lumină – alături de simţul estetic și caracteristicile artistice ale creaţiei sale poetice – substanța motivantă a gândirii legislatorului, dorinţa de a conferi elegiei putere de persuasiune şi de exortaţie, în direcţia împlinirii caracterului programatic al politicii sale. Semnalăm ca interesantă folosirea sensului verbului *euthynei* „îndreaptă“ în antiteză cu atributul obiectului său, *skolios* „strâmb“, ambele – deşi se referă la abstracţii – sugerând lucruri concrete şi evidenţiind necesitatea schimbării în bine a lucrurilor rele, nedrepte. Nu mai puţin interesantă este construirea structurii chiasmice *euthynei de dikas skolias hyperephana t’erga praunei* (A B C C B A), în care verbele exprimând acţiuni specifice bunei rânduieli (*euthynei, praunei*) încadrează, parcă **încătuşând**, complementele directe însoţite de

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

atribute-epitet cu subliniată valoare **depreciativă**: *skolias* „strâmbe“ şi *hyperephana* „arogante“.

Finalul acestei elegii cu caracter politic, structurat pe antiteza dintre binefacerile „Bunei ordini“ şi elementele nocive pentru cetate (îmbuibarea, ce duce la nelegiuire, nedreptatea, trufia, discordia şi conflictul), prezente în orice societate aflată într-un moment de criză politică, apare – în urma analizei modului de intervenție a *Eunomiei* în conducerea cetăţii – drept concluzie firească: „Sub supravegherea ei, toate sunt echilibrate între oameni şi pline de înţelepciune“ *esti d' hyp autes panta kat anthropous artia kai pinyta* (vv. 38–39) „Doar ea, legea cea dreaptă aşază pe lume tocmeli înţelepte“ (tr. cit., p. 27); ultima parte a versului 38 şi versul 39 reprezintă reluarea versului 32, cu o completare extrem de importantă pentru semantismul întregii lucrări, evidenţiată şi de asonanţă – recurenţa sunetului ***a***, care sugerează elogierea – şi de poziţia emfatică, de sfârşit de vers şi de poezie, a cuvântului *pinyta*:[8] *Eunomia* asigură, prin prezenţa ei în cetate, echilibrul, egalitatea şi, în plus, „înţelepciunea“, spiritul raţional în relaţiile dintre membrii statului.

Acesta e crezul moral şi politic al poetului patriot, legislatorul deschizător al căii ce-și propunea să conducă la respectul şi ataşamentul faţă de dreptatea, ordinea şi moderaţia ce trebuie să domnească în viaţa indivizilor şi a cetăţilor.

Bibliografie selectivă

BĂLUŢĂ-SKULTÉTY, Mariana, 2002, *Elegia greacă arhaică*, Bucureşti, Editura Niculescu.

DEFRADAS, Jean, 1962, *Les Élégiaques grecs*, Paris, Presses Universitaires de France.

FLACELIERE, Robert, 1970, *Istoria literară a Greciei antice*, Bucureşti, Editura Univers.

FONAGY, Ivan, 1972, „Motivation et remotivation“, în *Poétique,* nr. 11.

FRAENKEL, H., 1951, *Dichtung und Philosophie des fruhen Griechentums*, New York.

HESIOD, *Teogonia* și *Munci și zile*, în Hesiod–Orfeu (1987), *Poeme*, București, Editura Minerva.

LAVAGNINI, Bruno, 1941, *Nuova antologia della lirica greca da Callino a Bacchilide*, Torino [etc.], Paravia.

JACOBY, F., 1961, *Studien zu den alteren griechischen Elegiakern*, in *Kleine Schriften* I, Berlin.

[8] Valoarea semantică a termenilor folosiți în versurile 34–39 e comentată de Max Treu, *Von Homer zur Lyrik*, în *Zetemata*, 12, München, 1955, pp. 273 şi urm. W. Jaeger, art. cit., pp. 82 şi urm., analizând procedeele stilistice folosite de Solon în ultimele şase versuri ale elegiei, consideră că poetul atenian a fost influenţat în compunerea acestora de prologul poemului hesiodic *Munci şi zile* (vv. 3–8) şi că ulterior aceste procedee au fost folosite în poezia de cult.

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)

JAEGER, W., 1926, *Solons Eunomie*, în *Sitz. Ber. Phil.-Hist. Kl.*, Berlin.
NOICA, Simina, 1970, *Antologie lirică greacă*, Bucureşti, Editura Univers.
PIPPIDI, D. M., 1981, *Variaţii pe teme clasice*, Bucureşti, Editura Eminescu.
TREU, Max, 1955, *Von Homer zur Lyrik*, în *Zetemata* nr. 12, München.

BDD-A24362 © 2016 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:49 UTC)